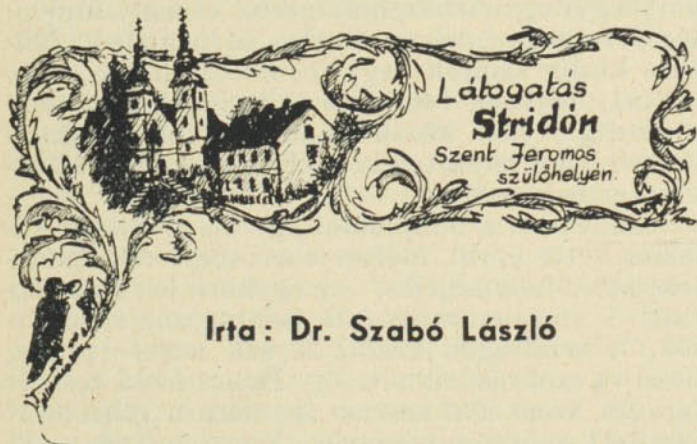

sem a törökök rombolták le, mert még 1540-ben is laktak benne szerzetesek, sőt a XVIII. századból való több leírás szerint «a magyarok ott állott Escuriáljának» még tekintélyes maradványai voltak láthatók s csak későbbben hordták széjjel köveit újabb épületek emelésére. Így a kolostor romjaiból épült fel a XIX. század elején a ferenchalmi Szent László-templom, a Szép Juhászné vendéglő, melyet már lebontottak, s számos közeli nyaraló.

Henszlmann Imre 1847-ben eszközölt ásatásai hatalmas méretű, bazilikás rendszerű, gótikus díszítésű templom maradványait tárták fel, néhány különböző korból származó jellegzetes kőfaragvány a Halászbástya lapidáriumába került. Utóbb a telek Légrády Ottó és Földiák Frigyes birtokába jutott, parkká alakították át, melyben csak néhány elszórt faragott kő jelezte a hajdan híres kolostor helyét. A telken álló jelenlegi kertészlak megvizsgálása azzal az eredménnyel járt, hogy annak méretei és beosztása a középkori ossáriumok (csontházak) beosztását mutatja. Újabbán Garády Sándor végzett ásatásokat az egykori templom és kolostor helyén, mely alkalommal Buda e leghíresebb és legnagyobb középkori kolostorának számos, még a föld alatt rejtőző rommaradványa került napvilágra. Képeink a Garády-féle ásatások egy-egy részletét ábrázolják.

Irta: Dr. Szabó László

Szent Jeromos nyugati egyházatya, Muraköz szülöttje. Szülőhelyén, Stridón kéttornyú barokk-templom őrzi emlékét. Stridó 600—700 lakosú község, Csáktornyától északnyugatra, 19 km távolságra, közel a stájer határhoz, a muraközi hegység egyik szép hosszanti völgyében fekszik. Ha Csáktornyáról Stridóra kirándulást teszünk, utunk, amelyet mindenütt megszakíthatatlan élő ösvény szegélyez, gondozott gyümölcsös kertek és szőlők között vezet. A festői táj kárpótol a fáradságért. A hegyvidék szűk völgyei nagyobb településre alkalmatlanok, azért igazi községeket alig találunk. Egymástól nagy távolságra épült házakat kerületekre osztván, neveztek el falunak. Stridót még a rómaiak alapították. Nagy Konstantin alatt már püspöki székhely volt, de a gótok elpusztították. Szent Jeromos emiatt írásaiban panaszkodik. Ez volt Muraköz ősi székhelye. Régi vára, amelyet a Zrínyiek birtokoltak, nyomtalanul eltűnt, még köveit is szétszórták. Szép emeletes házaival, templomai-

val, egészen városias jellegűnek tűnik fel. Hasonló szépségű, romantikus és régibb községet nem találunk hazánkban. A község főterén magas fenyőfákkal fedett, meredek, kúpalakú magaslatra épült Szent Jeromos templomocskája, amely a magaslatnál valamivel alacsonyabb dombon épült, emeletes páloskolostorral van egybekötve. A néphagyomány szerint a maltert borral keverték az épület felépítéséhez. Már az ősidőkben kegyhelyként tisztelték. Cillei Frigyes 1446-ban alapította ezt a 21 lépés hosszú, 7 lépés széles művészi templomocskát, amelyet V. Márton pápa búcsúkkal halmozott el. Zrínyi Péter 1644-ben hivatalosan is átadta a pálosoknak, akik itt tiszszobás kolostort építettek. Selicsevics Mátyás bécsújhelyi pálos perjel személyesen járt Lipót királynál, hogy ezt az adományozást jóváhagyja. A szépen fejlődő kegyhelyet 1704-ben a kurucok kifosztották. II. József 1786-ban az összes magyarországi pálos kolostorokkal együtt eltörölte. Bár a Knezovits-család szerezte meg a kolostort és a család kihaltáig, 1923-ig birtokolta, jelenleg egy nyugalmazott világi pap tulajdona. A templom alatti téren levő Szent Jeromos kútjából a vizet a nép csodaerejűnek tartja, messze széthordja. A templom kupolás szentélyét művészi freskók díszítik. Az izléses főoltáron Szent Jeromos angyaloktól körülvevett megdicsőült alakja látható. A templom külső képe, amelynek homlokzatát Szent István és Szent László szobrai díszítik, ebben az idillikus környezetben festői látványt nyújt, hogy aki egyszer látta, sohasem tudja elfeledni.

A pomázi ásatásokról

Irta: Sashegyi Sándor

Abban a cikkemben, melyet «A fehér barát» (1941 szept.) volt szíves leközölni, előre vázoltam a látható történeti alapokat. Nyolchetes ásatásom a Holdvilág-árokban mindent igazolt.

Imrényi Szabó Imre felv.

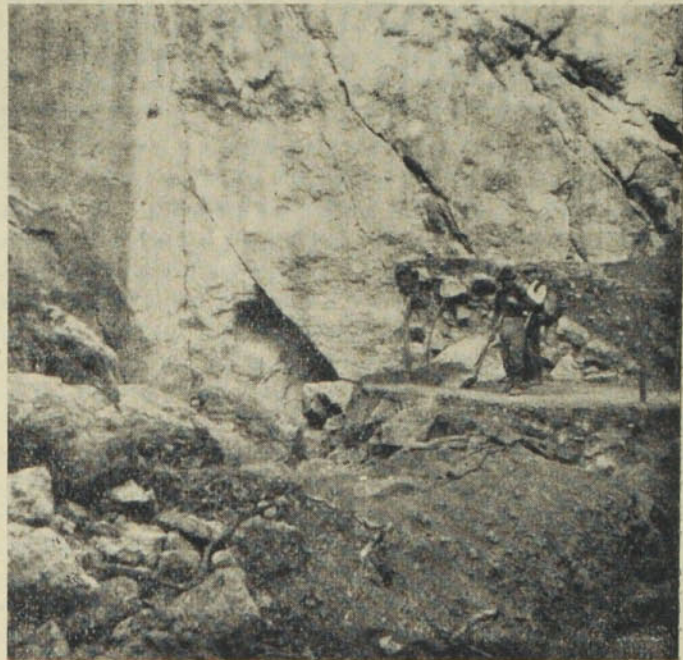
Az eddigi ásatások azt igazolták, hogy a honfoglalás korától fennállott nagy magyar pogány kultusz helyével s egyben temetkezési hellyel állunk szemben. A kételkedő és támadó régészek és történészek ma köpönyeget fordítva mentegetik magukat és hitelt adnak első kijelentésünknek. Az ország hivatott és nem-hivatott történészei a területet járják és csodálkozásuknak adnak kifejezést.

Az emberi sírnak helyét 12 m mélységből hatalmas sziklapakolás alatt találtam meg. Sajnos, kifosztott állapotban, melyet a XIII. században hajtottak végre. Ezt igazolja a bolygatót részben fellelt kerámia-anyag. A sír a X. századi temetkezés. A porhüvelyek vizsgálata után elhangzott hivatalos jelentés szerint a csontváz a honfoglaló magyarság uralkodó rétegéhez tartozó (kisázsiai race-típus) 60 éves férfi csontváza. A csontváz felett egy szarvas, vagy ehhez hasonló állatnak a teljes csontváza volt elhelyezve, mint áldozati állat. A sír kőpakolása felett három helyen áldozati állatoknak testrészei voltak kövek közé pakolva. Nem kétséges ma már, hogy e helyütt temetkezési hely is volt. Tragikus azonban, hogy e nagy tisztességgel eltemetett halottak maradványait felforgatták, sőt kifosztották ismeretlen rablók s minden leletet elvittek, ami a személyi meghatározást így megnehezíti. Az eddig talált leletanyag, kevés vas, semmit sem mond. Így természetes, nem is keltett visszhangot a nagy feltárás, melyet eleinte senki sem tartott valószínűnek. A további vizsgálatok eredménye, hogy már nem kétséges, hogy főúri, esetleg vezéri sírról van szó, a személy meghatározására nézve azonban még nem alakult ki egyöntetű vélemény a szakemberek között. Az ásatást így folytatnunk kell! Reméljük, a közeljövőben Isten segítségével olyan tárgyi bizonyítékokhoz is juthatunk, melyek a kényes, de rendkívül érdekes kérdést is meg fogják világítani.

Előttem nem kétséges, hogy Árpád fejedelem porhüvelyét emeltük ki a sziklasírból. Meg vagyok győződve arról, hogy Anonymus adata nem csal. Az ásatások legnagyobbbrészt adatait igazolták.

Végtelenül örülök annak is, hogy a Pálosrend bölcsője a hármass halom alatt nem csupán egy erdei zugot foglalt le, hanem hazánk nagy történetének első periodusával, az Árpádokkal van összefüggésben. Az esztergomi kanonoknak, Özsébnak, a tatárjárás előtt már eltökélt szándéka volt, hogy a Pilisbe vonul. A tatárdúlás után azonban végre kellett hajtani előbbi elhatározását két oknál fogva: a) az elhagyott pogány kultusz helyek megszállása volt az első feladat. A tüzek látomását a pogány tűzkultusszal is kapcsolatba lehetne hozni...¹ b) A második ok pedig a világi papság gyengesége a pogány kunokkal és magyarokkal szemben...

¹ Kodolányi János «Esti beszélgetésében» (Magyar Élet, 1942, márc.), kissé elhamarkodottnak tartja ezt az állítást, a mi véleményünk is ez.
(A szerk.)

Blaskovits felv.

A szomorú emlékü királynéi vadászkastélyt kapták meg a remeték a nagy kultusz hely szomszédságában, hol Gertrudot és több főpapot legyilkoltak. Ezt a vadászkastélyt alakították át a kevés számú remeték kolostorukká és templomot építettek hozzá.

A XIII. század második felében azonban igen rejtélyesnek látszó tragédiák játszódnak le újra a Pilisen. A pálos kolostort Kun László hadai felégetik. Kun László seregeiben a pogány kunokat találjuk. Maga László is ez időben a Pilisben tartózkodott. Egyházi átok érte a királyt, a pogányság újra lábra kapott, vezető elemei a kunok voltak.

Szabó írja Kun László c. munkájában, hogy e kor történetéről a római vatikáni Levéltárban őrzött sok irott emlék tudna csak tiszta képet nyújtani. E kor okleveles adattára kiadatlan még. Ugyan ki lesz, aki ezeket a rendkívüli értékes történeti adatokat fel fogja tárni? Ebben az okleveles anyagban látom megfejtését a lelt sírnak kifosztására is. Több oldalról hangzott el az a kijelentés, hogy a szóban forgó sírt a remeték dúlták volna fel. Ez nem lehet komoly és tudományosan bizonyítható vád! Ha ismerjük Kun László korát s annak igen zajos történetét, máris tiszta kép áll előttünk. A hatalmaskodó főurak, kikkel még a király sem tudott elbánni, sok eddig ismeretlen dolgokat követtek el, hogy magát a királyt is arra készítették, hogy a pogány magyarsághoz és a pogány kunokhoz forduljon s így azoknak erejével bírja engedelmesre a hatalomra éhes főurakat.

A Pálosrend első századának első felére esnek e szomorú események, melyekről, sajnos, vajmi keveset, szinte semmit sem tudunk. A sírnak kifosztása talán örök rejtély marad! Az ásatások a tavasszal nagy lendülettel megindultak újra és Fehéregyháza (Alba Maria Ecclesia) kerül a holdvilágárokai ásatással együtt sorra. Hiszem, nagy meglepetésekben lesz még részünk.